

Sygn. akt I PK 180/18

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa P. Spółki Akcyjnej w W.
przeciwko M. B.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 marca 2019 r.,
skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w B.
z dnia 21 września 2017 r., sygn. akt VI Pa [...],

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. zasądza od pozwanego na rzecz powoda 1.800 zł (tysiąc osiemset) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy przyjął, że na skutek prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Ż. z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie IV P [...], w którym ustalono istnienie stosunku pracy między M. B. a P. SA w W., odpadła podstawa do wypłaty na rzecz pozwanego kwoty 31.000,27 zł brutto tytułem odprawy, co spowodowało dopuszczalność wystąpienia o zwrot wyżej wymienionej sumy. Zdaniem Sądu Rejonowego pozwany ponad wszelką wątpliwość wykazał jednak, iż począwszy co najmniej od 16 maja 2013 r. dobitnie wyraził wobec pracodawcy wolę i gotowość podjęcia pracy w czasie i miejscu wskazanym przez pracodawcę i gotowość tą utrzymywał aż do 3 grudnia 2015 r. Tym samym pozwany nabył prawo

do wynagrodzenia za czas od 8 maja 2013 r. do 3 grudnia 2015 r. na podstawie przepisu art. 81 § 1 k.p. i biorąc pod uwagę wymagalność tego świadczenia, jak i możliwość jego dochodzenia przed sądem, zasadnie dokonał potrącenia wierzytelności na podstawie art. 498 § k.c. Sąd pierwszej instancji wskazał dodatkowo, że zasadne było również twierdzenie, iż kwota 147.005,40 zł byłaby należna pozwanemu od powódki także tytułem odszkodowania na zasadzie art. 415 i następnych k.c. w zw. z art. 300 k.p.

W ocenie Sądu drugiej instancji na skutek wyroku z dnia 3 grudnia 2015 r., oddalającego apelację od wyroku ustalającego istnienie stosunku pracy, wypłacona pozwanemu odprawa stała się świadczeniem nienależnym. Uznał, iż zachowanie pozwanego, który podpisał porozumienie o rozwiązaniu umowy o pracę, złożył oświadczenie o zastosowaniu wobec niego groźby, a następnie uzyskał korzyść majątkową, wyklucza legalność „nieświadomego” pobrania wynagrodzenia, co oznacza, że pozwany powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu nienależnie uzyskanych korzyści. Zdaniem Sądu Okręgowego nie można zasadnie twierdzić, że powód w sprawie o ustalenie istnienia stosunku pracy wyraził w dostateczny sposób gotowość do podjęcia pracy u pozwanego. W pozwie złożonym 16 lipca 2013 r. powód żądał wyłącznie „ustalenia, że stosunek pracy istnieje”, żądania dopuszczenia do pracy i wynagrodzenia za gotowość do pracy nie podtrzymał również na rozprawach przed Sądem pierwszej instancji, jak i na dalszych etapach procesu. W ocenie Sądu Okręgowego błędnie sformułowane zostało przez Sąd Rejonowy również stanowisko, że podstawą zasadności roszczeń odszkodowawczych pozwanego może być art. 415 k.c. W przedmiotowej sprawie pozwany nie wykazał żadnej okoliczności, która uzasadniałaby odpowiedzialność deliktową pracodawcy.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego: art. 81 § 1 k.p., art. 88 § 1 k.c. w zw. z art. 61 § 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p., art. 411 pkt 1 k.c. w zw. z art. 300 k.p.

Zdaniem skarżącego na tle realiów niniejszej sprawy, wyłaniają się dwa zagadnienia prawne. Pierwsze dotyczy zawartego w przepisie art. 81 § 1 k.p. pojęcia „gotowości do pracy w sytuacji doznania przeszkód w jej wykonywaniu z przyczyn dotyczących pracodawcy”. Skarżący uważa za niezbędne rozstrzygnięcie,

czy bierność pracodawcy, pomimo zaimplementowania przez pracownika gotowości do wykonywania pracy poprzez zgłoszenie tego faktu pracodawcy i odmowę zwrotu powierzonego mienia w celu dalszego wykonywania obowiązków pracowniczych, nakłada na pracownika obowiązek periodycznego ponawiania notyfikacji potwierdzającej możliwość niezwłocznego podjęcia pracy. Drugie z kolei zagadnienie prawne dotyczy przepisu art. 411 pkt 1 k.c. w powiązaniu z art. 88 § 1 k.c. Skarżący uważa za istotne rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy zagadnienia, czy zniweczenie zobowiązania dwustronnego w drodze złożenia przez jedną z jego stron oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli uprzednio złożonego, a warunkującego istnienie tego zobowiązania, czyni, że spełnienie świadczenia przez drugą stronę zobowiązania - po dacie otrzymania przez nią oświadczenia o uchyleniu się od skutków złożonego pod wpływem groźby oświadczenia, następuje w wyłączających kondykcję warunkach wiedzy (świadomości) o braku istnienia zobowiązania do spełnienia świadczenia (art. 411 pkt 1 *in fine* k.c.). Zdaniem skarżącego za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania przemawia również potrzeba wykładni przepisu art. 81 § 1 k.p. z uwagi na budzący wątpliwości i niejednolity sposób jego rozumienia w judykaturze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania

wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Tymczasem pierwsze z przedstawionych zagadnień nie ma takiego charakteru, bowiem Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie odniósł się już do wskazanego problemu. W wyroku z dnia 14 października 2013 r., II PK 16/13, (LEX nr 1409527) Sąd Najwyższy przyjął, że przy ocenie zachowania należytej miary staranności pracowniczej wymaganej i koniecznej do nabycia wynagrodzenia z tytułu gotowości do pracy (art. 81 § 1 k.p.) za sporny dłuższy okres zatrudnienia, pracownik powinien aktywnie manifestować pozostawanie w stanie permanentnej (stałej) gotowości do natychmiastowego podjęcia i świadczenia pracy w uzgodnionym miejscu, czasie i rozmiarze pracy, co wymaga co najmniej systematycznego lub periodycznego powiadamiania pracodawcy o miejscu przebywania i sposobach wezwania pracownika do świadczenia pracy w formach dostatecznie informujących pracodawcę o stanie gotowości do pracy (art. 60 i 61 k.c. w związku z art. 300 k.p.), co najmniej przez comiesięczne żądanie wypłaty wynagrodzenia z tytułu gotowości do pracy, które - tak jak wynagrodzenie za pracę wykonaną - jest płatne w każdym miesiącu zatrudnienia w miejscu i terminie wypłaty wynagrodzeń za pracę (art. 81 § 1 w związku z art. 86 § 1 k.p.). Orzeczenie to znane jest skarżącemu, bowiem zostało przywołane w skardze kasacyjnej jako jeden z wyroków mających uzasadnić przyjęcie skargi do rozpoznania z uwagi na występujące w orzecznictwie rozbieżności. Nadto zauważyć należy, że w wyroku z dnia 7 lipca 2016 r., I PK 185/15, (LEX nr 2111405) Sąd Najwyższy przyjął, że oceny spełnienia przesłanki gotowości do pracy dokonuje sąd, biorąc pod uwagę całokształt okoliczności faktycznych konkretnej sprawy. Jest to więc zasadniczo kwestia ustaleń faktycznych. Nie można zatem ogólnie i *a priori* wskazać, w jaki sposób i jak często pracownik powinien uzewnętrzniać (demonstrować) swą gotowość do pracy.

Odnosząc się do drugiego z zagadnień wskazać należy, że w rozpoznawanej sprawie skarżący utożsamia moment dojścia do powoda oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych złożonego pod wpływem groźby oświadczenia woli, z chwilą posiadania przez powoda wiedzy (świadomości) o braku zobowiązania do spełnienia świadczenia. Tymczasem zauważyć należy, że gdyby powód podzielił zapatrywanie pozwanego o zaistnieniu przesłanek uprawniające do złożenia oświadczenia o którym mowa w art. 88 § 1 k.c., dopuściłby pozwanego do pracy już w chwili dojścia do niego tego oświadczenia. Tymczasem powrót pozwanego do pracy nastąpił dopiero w wyniku rozstrzygnięcia zaistniałego sporu wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 3 grudnia 2015 r., którym prawomocnie orzeczono o istnieniu między stronami stosunku pracy. Wbrew twierdzeniom skarżącego powyższe, ustalone przez sądy *meriti*, okoliczności wykluczają możliwość uznania, że powód w chwili spełnienia świadczenia miał pełną, nienaruszoną przez jakiejkolwiek wątpliwości świadomość, że spełnione świadczenie nie należało się jego odbiorcy. Sąd Najwyższy w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c. związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. W postanowieniu z dnia 19 lutego 2014 r. wprost wskazał, że wiążące przyczyn wniesienia skargi kasacyjnej z nieustalonym w sprawie stanem faktycznym należy uznać za niedopuszczalne (I UK 410/13, LEX nr 1646933).

Odwołanie się do przesłanki potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości (ze wskazaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151). Zauważyć należy, że o rzeczywistych rozbieżnościach w judykaturze można mówić tylko wówczas, gdy brak zgodności rozstrzygnięć dotyczy takich samych lub bardzo zbliżonych stanów faktycznych, co skarżący powinien wykazać (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 577/17, LEX nr 2497710). Powołanie się na rozbieżności w orzecznictwie wymaga przytoczenia i poddania analizie rozbieżnych orzeczeń sądów w celu wykazania, że rozbieżności te mają

swoje źródło w różnej wykładni przepisu, bądź też przedstawienia argumentów wskazujących, że wykładnia przeprowadzona przez sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 123/17, LEX nr 2496319).

W ocenie Sądu Najwyższego skarżący nie zdołał wykazać występowania tak rozumianej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przywołał tezy kilku orzeczeń Sądu Najwyższego, mających za przedmiot art. 81 § 1 k.p., ale nie wskazał, w czym uwidacznia się jego zdaniem rozbieżność orzecznictwa oraz na czym polega podobieństwo stanów faktycznych zapadłych rozstrzygnięć. Dokonując analizy samych przytoczonych tez należy zauważyć, że nie pozostają one ze sobą w sprzeczności. W przywołanych wyrokach Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że pracownik powinien aktywnie manifestować pozostawanie w stanie permanentnej (stałej) gotowości do natychmiastowego podjęcia i świadczenia pracy (wyrok z dnia 14 października 2013 r., II PK 16/13), zatrudnienie u innego pracodawcy nie przekreśla samo przez się gotowości do pracy w rozumieniu art. 81 § 1 k.p. (wyrok z dnia 4 grudnia 2003 r., I PK 109/03 i z dnia 2 września 2003 r., I PK 345/02), bierne oczekiwanie pracownika na wezwanie pracodawcy do świadczenia pracy nie uzasadnia prawa do wynagrodzenia przewidzianego w art. 81 k.p. (wyrok z dnia 23 października 2006 r., I PK 110/06), jednorazowe zgłoszenie gotowości do pracy nie może być uznane za wystarczające wówczas, gdy pracownik dochodzi - na podstawie art. 81 § 1 k.p. - wynagrodzenia za rok (wyrok z dnia 4 października 2007 r., I PK 126/07), ocena przesłanek gotowości do pracy zależy od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy (wyrok z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 149/07).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.